IMMORTALITATI
EX ECCLES. II.
DEMONSTRA
SIMVLQVE
VIRIS CLARISSIMIS AC
DOMIN
JO. GOTTHELF
ZSHOPAVIE
JO. THEODORO
TORGAVIE
LUDOVICO QV
JVNI
LIPSIENS.
DE SVMMIS
QVOS ACCEPE
IN PHILOSOPHIA H
NOMIN
COLLEG
ΦΙΛΟΛΟΓΟ
SVB
PRAESIDIO GRAV
VIRI MAGNI
SVMME REVERENDI, EXCELLENT
ROMANI TE
FLORENTI
GRATVLAT
M. GOTTLOB FRID. N
INFRA-LOQVIZENS. S

LIPSIAE, LITTERIS B

ATEM ANIMAE
S. III. v. 19-21.
NSTRAT
VLQVE
IS AC DOCTISSIMIS
I N I S
LF KVPFERO,
A V I E N S.
RO LINGKIO,
A V I E N S.
QVILIELMO
N I O,
I E N S.
M M I S,
C E P E R V N T,
HIA HONORIBVS
M I N E
L E G I I
ΓΟΥΝΤΩΝ
V B
GRAVISSIMO
AGNIFICI,
LLENTISSIMI, AMPLISSIMIQVE,
TELLERI,
RENTIS,
V L A T V R
ID. NICOL. WOLLE,
ZENS. SCHWARTZB.

ERIS BAVCHIANIS.

475
5

VIRI CLARISSIMI AC DOCTISSIMI, AMICI ÆSTVMANTISSIMI.

Quum ipſe Spiritus S. doceat *), omnem ſacram ſcripturam non niſi ad analogiam fidei interpretari nos debere, maxime caveamus, ne in ea exponenda ab hac norma recedamus. Media quoque in explicando Codice hermenevtica adhibentes, & maxime quidem contextum, ſignificatus terminorum, locaque parallela legitime eruentes, nunquam quædam deprehendemus, quæ cum articulis fidei non conveniant. Hinc non amplius inquirendum eſſe, credo, cur tam multi, etiam doctiſſimi, in ſacrarum litterarum interpretatione a via

 veri-

*) Confr. Rom. XII. 6. Εἴτε προφητείαν (ſc. ἔχοντες) κατ' αναλογίαν τῆς πίςεως. Ubi per προφητειαν non niſi rectam ſcripturam explicandi rationem interpretes communiſſ. intelligunt: Per fidem adeoque non qua, ſed quæ creditur, ſive dogmata fidei in ſcriptura comprehenſa; quæ nempe dogmata norma ſ. regula eſſe debent, ad quam omnis ſacra noſtra ſcriptura eſt explicanda.

veritatis aberrent; de quo vero plura leges apud D. Grawerum in Diss. Th. Qui fiat, quod multi, etiam eruditissimi, in sacrarum litterarum interpretatione a via veritatis aberrare videmus? Huc etiam pertinet summ. Rev. Telleri Programma: de Philosophismo Exegetico. Quid nunc porro mirum est, quod tam falsas verborum Eccles. III. v. 19—21. interpretationes videmus? Nec enim ex contextu, nec ex significatibus, terminis hic occurrentibus tribuendis ea explicuerunt verba. Mediis itaque ab his interpretibus neglectis, nullam cum dogmatibus fidei convenientiam his in verbis esse, olim opinati sunt. Quis est, qui nesciat, hæreticos quosdam olim inde probare voluisse, animas hominum post mortem dormire? Neminem porro fugere, credo, Ioannem Clericum, virum magna sane eruditionis doctrina pollentem, propterea, quia varia hoc in libro, & maxime hoc in effato citato contra analogiam fidei pugnantia occurrere, ipsi visa sunt, autorem huius libri non virum θεόπνευστον, sed Sadducæum quendam, pronuntiare. Sed nisi præiudicia quædam animum eius occupassent, aliter hac de re iudicasset.

Ego quidem, si quid hac de re iudicare valeo, iudico, Salomonem his in verbis non solum immortalitatem animæ non negare; sed etiam ex his verbis adeo argumentum aliquod pro ea demonstranda desumi posse. Hinc pro meis quidem viribus hæc verba difficiliora explicabo ex significatibus terminorum, nec non contextu: deinde vero ostendam, quatenus ex hoc loco immortalitas animæ demonstrari possit.

Primo omnium inquirendum venit, quid per בני אדם & per בהמה filios hominum & bestias intelligat Salomo? Varias בני אדם significationes accipere, ipse quidem usus testatur, & confr. præterea B. Danz. interp. §. 57. ed. maj. Ex versu autem proxime antecedenti, quid hoc loco significet, erui poterit. Ita enim Salomo v. 18. loquitur: Ad rem s. negotium filiorum hominis quod attinet, eos Deus probe cognoscit s. explorat, & videt, quinam eorum sint ipsæ bestiæ s. uti bestiæ. Quis inde non videt, Salomonem discrimen aliquod inter homines eos constituere, qui

qui ut homines vivunt, suas actiones ad legem Dei, normam actionum, dirigunt; semperque coram Deo ambulant, hoc est pie ac iuste vivunt: Et inter eos, qui omnem plane honestam vitæ rationem negligunt, impieque vivunt, s. uti loqui vulgo solent: brutale Leute. Adeoque non video, cur in sequentibus, per filios hominis & bestias non idem intelligere velimus, quum præcipue etiam ה demonstrat. additum deprehendamus.

Quum itaque Salomo versu anteced. adfirmasset, alios homines esse pios, alios impios, nunc in sequentibus ostendit, quales pii præ impiis habeant prærogativas: Vers. 19. 20. negat, peculiaribus pios præ impiis gaudere prærogativis ante mortem, ratione status externi, & ratione circumstantiarum externarum, quibus & pii & impii hac in vita ex summa Dei sapientia circumscripti sunt: Immo, idem & piis & impiis mortis genus contingere, ex experientia probat: Sed v. 21. vult demonstrare, post mortem aliam esse conditionem; quod ex infra dicendis magis elucescet.

Hos versus itaque inter se connexos si rite consideramus, perticulam כי per *Equidem* optime nos interpretari posse, existimo; siquidem autor noster divinitus inspiratus duo membra constituens, in priori quidem de statu externo hominum huius vitæ agit, in altero vero huic statui alium post mortem opponit.

Ad vocem vero מקרה quod attinet, vi radicis significat id, quod accidit s. contingit, sed maxime, quoad circumstantias externas s. statum externum; Huc pertinent fortuna, dignitas, opes, quibus homines hac in vita perfruuntur. Id vero, quod inprimis & piis & impiis contingit, est mors, qua commercium corporis & animæ aufertur, & corpus in suas dissolvitur partes. Ratione eorum igitur, quæ & piis & impiis contingere solent, nullam peculiarem prærogativam statuendam esse, nunc auctor θεόπνευστος colligit, addens rationem: כי הכל הבל ubi observes velim, quod הכל omnes homines, pios nempe, æque ac impios sub se comprehendat; nam de his hic loquitur. הֶבֶל vero ex הבל vaporavit, originem trahens, significat id,

 quod,

quod, ut vapor, facile dissipatur ac perit, ut vix ullum eius vestigium cernatur. Adhibetur vero quam sæpissime de vita hominis naturali, quæ desinit (confr. Iob. VII, 16. Eccles. IX, 19.) Et cum auctor noster in hoc ipso versu de eo, quod homines certe moriantur, dixerit, non est, quod dubito, quin idem illud per hanc vocem, qua usus est, indicet, simúlque istud maiori cum emphasi confirmet: Propterea nempe, quia omnes homines morti sunt obnoxii, in respectu circumstantiarum, quibus hoc in mundo circumscripti sunt, externarum, nec pii præ impiis, nec impii præ piis peculiaribus gaudent prærogativis, quippe hæc omnia, si vita desinit, pereunt. Quæ omnia itaque iterum confirmant, vocem מקרה h. l. quicquid hominibus, sive sit bonum, sive sit malum, quoad externa, contingit, indicare. Sic nunc vers. 20. nullam peculiarem explicationem addendam esse, censeo, quippe ex proxime antecedentibus satis patet, Salomonem hic non nisi de fine vitæ ac interitu hominis, quoad corpus, loqui posse: &, ut itaque brevissimis me expediam, hoc tantum addo, phrases: redire in unum locum: redire in pulverem, in primis hunc obtinere sensum; omnes homines mortui, quoad corpora sua, loco quodam detinentur, quo corpora in suas, ex quibus composita olim fuerunt, partes iterum dissolvuntur confr. Gen. II, 7. cap. III, 19. Salomonem itaque adfirmare, hominem ratione corporis morti esse obnoxium, immo actu mori, non vero ratione animæ, inde colligendum esse, iudico.

Porro vero, quod alterum huius effati membrum est, huic statui hominum piorum æque & impiorum, qui idem iis est, externo, opponit statum post mortem, & internum ratione animæ, quo pii & impii maxime inter se differunt: quippe alius est pii, alius impii status, post hanc nempe vitam v. 21. Quis (vero) cognoscit spiritum filiorum hominis, qui adscendit supra? & spiritum eorum, qui sunt ut bestiæ, qui descendit infra in terram.

ירע hic in oppositione ad מקרה, quod erat, quod externe inprimis contingere solet, adeoque oculis conspici potest, significat id, quod
in

in sensus externos, & maxime quidem in visum cadit: interrogando vero Salomo hic negative loquitur *). Per רוח vero, quia hominibus tribuitur, commodissime intelligimus animam, alteram hominis partem, quæ intellectu ac voluntate gaudet, adeoque ens est simplex, quod itaque oculis concerni non potest: nullus, inquit, internum hominis, simplex, animam nempe, oculis poterit videre ita, ut illa externa, quæ omnes sensibus externis comprehendere possunt. De anima vero piorum, etiam post mortem perdurante, prædicat, quod adscendat supra; de impiorum contra, quod descendat infra terram; quas phrases biblicas optime ex Deut. XXVIII, 43. explicare potero. Ibi enim eædem voces ac phrases sibi invicem opponuntur; neque ullus, locum hunc considerans, inficias ire poterit, supra adscendere idem esse, ac peculiari dignitate ac felicitate perfrui; & e contrario infra descendere e priori dignitatis ac felicitatis statu ad maximam infelicitatem miseriamque devenire. Qui significatus, uti contextus docet, & hoc loco locum habet; & Salomo vult edocere, spiritum, seu animam, piorum ad summam pervenire felicitatem post mortem: animam autem impiorum ad maximam miseriam, sive infelicitatem: qui itaque duplex status piorum ac impiorum maxime diversus est, licet hac in vita idem status externus & piis & impiis esse possit. Addit quidem auctor vocem ארץ, sed in oppositione ad cœlum, quod est supra, quo status piorum sensu biblico indicatur. Conf. B. Pfeiff. Thes. herm. pag. 581.

Quum vero non peculiarem tractatum, sed epistolam aliquam conscribere, & brevissimis me expedire debeam, de significatibus vocum nihil amplius addam; satis inde nunc patet, hunc verborum Salomonis esse sensum: Equidem quod externe (scl. hac in vita) piis ac impiis contingere

*) Interim tamen interpretationi nostræ non repugnat, si מי יודע optative (o si! cognoscerent) sumitur: Ebræi enim optativum per pronomen interrogat. Personæ sæpe exprimere solent. Conf. Celeb. Baueri erläuterter Grund-Text vom Prediger Salamo in h. l. Et sic ידע hic aliquid probe perpendere ac considerare significat; ita quoque sumitur Jer. 8, 7. Psalm 90, 11.

tingere ſolet, idem illud iis (ſcl. & piis & impiis) contingere poteſt: maxime hoc omnibus contingit, ut omnes eodem modo naturali moriantur; omnes quidem uno ſpiritu, ſive anima gaudent, nec pius præ impio habet prærogativam (nempe quoad externa) nam omnes (ſive ſint pii, ſive ſint impii) morte intereunt (adeoque hæc omnia ſimul intereunt). Sed quis internam hominis partem, animam nempe, ita conſpicere poterit, ut hæc externa hominibus hoc in mundo contingentia? ſtatus poſt mortem eorum maxime differt a ſtatu huius vitæ: poſt mortem enim animæ piorum, ſumma felicitate ac dignitate perfruuntur, licet fortaſſe hoc in mundo maxime infelices, & omni honore mundano deſtituti fuerint: anima vero impiorum, licet fortaſſe hac in vita omnem voluptatem ſenſualem perceperint, & ad ſummos honores pervenerint, non niſi taediis ac maxima infelicitate adficietur.

Hunc ſenſum eſſe verborum, præterea ex toto contextu perſpicere licet. Duo inprimis tractationis capita hunc Salomonis librum continere, & alii obſervarunt interpretes: Priori nempe membro de omnium rerum vanitate homines certos vult reddere, & altero, homines ad pie vivendi rationem commovere conatur, ita tamen, ut hanc ſuam doctrinam de rerum vanitate immiſceat. Quum nunc Salomo primo omnium de rerum vanitate dixiſſet, ſimul ea, quæ homines, bona huius mundi pro ſummis inprimis habentes, obiicere poterant, removet. Hinc Cap. I. v. 13 - 18. adfirmat, omnem ſapientiam humanam, niſi divina per ſpiritum S. efficienda accedat, multum omnino tædii ſecum coniunctum habere; quo adeoque effato reiicitur illud, quod obiici potuiſſet: Scientiam, ſeu cognitionem rerum eſſe aliquid iucundi, quod homo per actiones ſuas ſibi acquirere poſſet. Deinde Cap. II, & ſeqq. inprimis demonſtrari videmus, homines, ſi etiam ex prudentia ſua practica, quam ſibi acquirere conentur, omnes ſuas actiones dirigere vellent, tamen ſæpiſſime falli: quod inprimis Cap. III, a verſ. 16, uſque ad finem huius Cap. ex hoc fundamento probat, quia experientia ſatis teſtetur, loco iuris ac iuſtitiæ ſummam impietatem, ſummam iniuſtitiam eſſe: ne tamen hocce cum ſumma Dei iuſtitia pugnare videatur, addit, Deum certo ac ſtatuto tempore & pios, & impios iudi-

catu-

caturum esse; inde porro v. 18, collegit, Deum hoc in mundo ex summa, quæ ei competit, sapientia permittere, ut homines brutis similes fiant, (Deus enim omnia mala moralia violento quodam modo impedire nec debet, nec, quia in iis secundum potentiam ordinatam agit, potest). Et insertis nunc nostris verbis, subiicit tandem: itaque video, nihil esse bonum, nisi, ut lætetur homo suis in operibus: Nos igitur inde facillori negotio colligere possumus, Salomonem his in verbis refellere illud, quod obiicere poterant, prudentiam hominum practicam, quam acquirunt sibi, neutiquam aliquid esse inane. Quum interim in proxime antecedentibus 1) de impietate ac iniustitia, quam homines hac in vita exercent, 2) de certissimo Dei iudicio, quod hanc vitam sequitur, sermo fuerit, quis nunc existimare, aut vi contextus tueri poterit, his ipsis verbis insertis a vers. 19-21, non idem adfirmari a Salomone? Quis non videt, Salomonem his in verbis confirmare velle, Deum quidem mala, etiam moralia, hoc in mundo permittere, post mortem vero pœnis quoque impios, ut & pios præmiis adficere? Quis denique non perspicit, Salomonem his in verbis immortalitatem animæ non solum non negare, sed magis demonstrare ac confirmare? Quod etiam nunc ex sequentibus elucescet.

Mors generatim spectata involvit cessationem facultatum operandi: Corpus organicum cum anima ratione prædita unitum, constituit hominem viventem: Cessante itaque commercio corporis & animæ, adeoque cessantibus organorum corporis functionibus, cessat vita hominis: & sic quidem corpus humanum moritur, & homo, quatenus desinit commercium; nec tamen inde sequitur, eo ipso animam eius, quæ nullis partibus constat, adeoque simplex est, mori: mors enim animæ consistit in cessatione omnium eius facultatum. Quemadmodum itaque emortuo corpore, in partes suas illud dissolvitur, sic anima, quum nullas habeat partes (quod ex psychologicis hic præsupponere licet) annihilari debet, si moritur. Summum quidem divinum Numen ex summa, qua gaudet, potentia omnia ea, quæ ex nihilo produxit, in nihilum iterum reducere potest: hinc omnia creata, nec non animæ hominum, per omnipotentiam divinam, mori iterum

possunt;

tingere ſolet, idem illud iis (ſcl. & piis & impiis) contingere poteſt: maxime hoc omnibus contingit, ut omnes eodem modo naturali moriantur; omnes quidem uno ſpiritu, ſive anima gaudent, nec pius præ impio habet prærogativam (nempe quoad externa) nam omnes (ſive ſint pii, ſive ſint impii) morte intereunt (adeoque hæc omnia ſimul intereunt). Sed quis internam hominis partem, animam nempe, ita conſpicere poterit, ut hæc externa hominibus hoc in mundo contingentia? ſtatus poſt mortem eorum maxime differt a ſtatu huius vitæ: poſt mortem enim animæ piorum, ſumma felicitate ac dignitate perfruuntur, licet fortaſſe hoc in mundo maxime infelices, & omni honore mundano deſtituti fuerint: anima vero impiorum, licet fortaſſe hac in vita omnem voluptatem ſenſualem perceperint, & ad ſummos honores pervenerint, non niſi taediis ac maxima infelicitate adficietur.

Hunc ſenſum eſſe verborum, præterea ex toto contextu perſpicere licet. Duo inprimis tractationis capita hunc Salomonis librum continere, & alii obſervarunt interpretes: Priori nempe membro de omnium rerum vanitate homines certos vult reddere, & altero, homines ad pie vivendi rationem commovere conatur, ita tamen, ut hanc ſuam doctrinam de rerum vanitate immiſceat. Quum nunc Salomo primo omnium de rerum vanitate dixiſſet, ſimul ea, quæ homines, bona huius mundi pro ſummis inprimis habentes, obiicere poterant, removet. Hinc Cap. I. v. 13-18. adfirmat, omnem ſapientiam humanam, niſi divina per ſpiritum S. efficienda accedat, multum omnino tædii ſecum coniunctum habere; quo adeoque effato reiicitur illud, quod obiici potuiſſet: Scientiam, ſeu cognitionem rerum eſſe aliquid iucundi, quod homo per actiones ſuas ſibi acquirere poſſet. Deinde Cap. II, & ſeqq. inprimis demonſtrari videmus, homines, ſi etiam ex prudentia ſua practica, quam ſibi acquirere conentur, omnes ſuas actiones dirigere vellent, tamen ſæpiſſime falli: quod inprimis Cap. III, a verſ. 16, uſque ad finem huius Cap. ex hoc fundamento probat, quia experientia ſatis teſtetur, loco iuris ac iuſtitiæ ſummam impietatem, ſummam iniuſtitiam eſſe: ne tamen hocce cum ſumma Dei iuſtitia pugnare videatur, addit, Deum certo ac ſtatuto tempore & pios, & impios iudicatu-

caturum esse; inde porro v. 18, collegit, Deum hoc in mundo ex summa, quæ ei competit, sapientia permittere, ut homines brutis similes fiant, (Deus enim omnia mala moralia violento quodam modo impedire nec debet, nec, quia in iis secundum potentiam ordinatam agit, potest). Et insertis nunc nostris verbis, subiicit tandem: itaque video, nihil esse bonum, nisi, ut lætetur homo suis in operibus: Nos igitur inde faciliori negotio colligere possumus, Salomonem his in verbis refellere illud, quod obiicere poterant, prudentiam hominum practicam, quam acquirunt sibi, neutiquam aliquid esse inane. Quum interim in proxime antecedentibus 1) de impietate ac iniustitia, quam homines hac in vita exercent, 2) de certissimo Dei iudicio, quod hanc vitam sequitur, sermo fuerit, quis nunc existimare, aut vi contextus tueri poterit, his ipsis verbis insertis a vers. 19-21, non idem adfirmari a Salomone? Quis non videt, Salomonem his in verbis confirmare velle, Deum quidem mala, etiam moralia, hoc in mundo permittere, post mortem vero pœnis quoque impios, ut & pios præmiis adficere? Quis denique non perspicit, Salomonem his in verbis immortalitatem animæ non solum non negare, sed magis demonstrare ac confirmare? Quod etiam nunc ex sequentibus elucescet.

Mors generatim spectata involvit cessationem facultatum operandi: Corpus organicum cum anima ratione prædita unitum, constituit hominem viventem: Cessante itaque commercio corporis & animæ, adeoque cessantibus organorum corporis functionibus, cessat vita hominis: & sic quidem corpus humanum moritur, & homo, quatenus desinit commercium; nec tamen inde sequitur, eo ipso animam eius, quæ nullis partibus constat, adeoque simplex est, mori: mors enim animæ consistit in cessatione omnium eius facultatum. Quemadmodum itaque emortuo corpore, in partes suas illud dissolvitur, sic anima, quum nullas habeat partes (quod ex psychologicis hic præsupponere licet) annihilari debet, si moritur. Summum quidem divinum Numen ex summa, qua gaudet, potentia omnia ea, quæ ex nihilo produxit, in nihilum iterum reducere potest: hinc omnia creata, nec non animæ hominum, per omnipotentiam divinam, mori iterum

 possunt,

possunt, h. e. vel in partes dissolvi, vel annihilari: neque quicquam in respectu huius immortale nominari potest *): Quod si vero de immortalitate animæ loquamur, per immortale intelligimus id, quod per ordinem huius universi facultatibus operationum destitui non potest. Sic anima eatenus immortalis est, quatenus etiam post mortem per ordinem huius universi suas facultates distincte percipiendi, adpetendi & aversandi, quibus etiam hac in vita gaudet, retinet. Hinc anima, si est immortalis, non tantum post mortem corporis perdurare, sed etiam perceptiones suas distinctas, memoriamque sui retinere debet.

Immortalitatem animæ ex principiis, quæ sola suppeditat ratio, maxime eruditi, & profunditate ingenii præditi Philosophi, demonstrare conati sunt: quas demonstrationes aliis philosophis, maiori & ampliori scientia pollentibus diiudicandas relinquam **): Nos, qui Christum profitemur, Deus Optimus Maximus de immortalitate animæ tam certos reddit, ut nullus sane eam amplius negare possit. Talem demonstrationem Salomo eo loco, quem supra breviter exposui, nobis suppeditat. Quum Salomo in antecedentibus adfirmasset, Deum iustissimum esse iudicem, & statuto tempore omnes homines velle iudicare, licet permittat, ut homines hac in vita impie agant, nunc porro observari vult, a statu piorum & impiorum huius vitæ externo ad statum eorum post mortem nullam esse consequentiam, quippe pii post mortem illa præmia, quæ Deus iis, meritum Christi adprehendentibus

tibus

*) Sic ego quidem errori Socin. & Lockii, existimantium, mortem non esse pœnam, neutiquam faveo: Licet enim corpus, partibus constans, in suas partes dissolvi, ac in se destrui possit, attamen arbor vitæ parentes nostros primos ab ea destructione, adeoque morte, liberasset, si legem non transgressi fuissent; deinde mors quidem non statim consequuta est, transgressores tamen legis sub mortis pœna erant, eius nuntios experti. Sic nec his dictis adfirmatur, adeo corpora hominum post resurrectionem mortuorum mori; in se tamen esse mortalia, tantum adfirmo.

) Huc pertinent Isr. Gottl. Langens **überzeugender Beweiß aus der Vernunfft die Unsterblichkeit der Seele betreffend, Tub. 1741. edit. it. B. Reinb. Tract. **von der Unsterblichkeit der Seele**: Wolfius, ut & Thumigius in meletem. Varii & rarioris argumenti Diss. de immortalitate animæ Cap. III. §. 21. seqq. demonstrare conantur immortalitatem animæ ex analogia mutationis, quam subit anima, dum una cum corpusculo organico uterum matris intrat &c. Licet argumentum ab analogia desumtum aliquid probare videatur inprimis in quibusdam physicis, chymicis ac anatomicis, quod etiam Bulfing. dilucid. §. 361. observavit; attamen non video, quatenus ex hypothesi *veritatem theseos demonstrare* possimus: quod vero iis relinquam, qui omnem Wolfii philosophiam, omnesque eius hypotheses tam rigorose defendere volunt.

tibus, deſtinaverit, impii autem pœnas illas, (infinitas nempe & æternas, quas ſibi per peccata ſua, in ſe infinita *), attrahunt, certiſſime adhuc accipiant, quod etiam ſacra ſcriptura omnibus fere paginis teſtatur. Quapropter Salomo, vi iuſtitiæ divinæ, animæ, poſt mortem perduranti, ſtatum moralem, quo præmiorum ac pœnarum eſt capax, tribuit: Hinc, ſi ſemel eiusmodi ſtatus moralis animæ competat, ille ob eandem Dei iuſtitiam ceſſare non poterit: ſtatus enim moralis ſine præmiis ac pœnis pro iuſtitia divina cum actionibus hominum antecedentibus coniunctis eſſe non poteſt. Eo ipſo igitur Salomo piis prœmia, ſ. felicitatem, impiis pœnas ſ. infelicitatem ratione animæ poſt mortem tribuens, ſimul adfirmat, animas humanas poſt mortem in ſtatu moralitatis manere; Sed nunc ponamus, animas poſt mortem perdurare: ponamus, in ſtatu moralitatis adeo manere, ſed memoria, qua præteritorum, & olim perceptorum recordari valemus, ſimulque perceptionibus diſtinctis, quibus res ab aliis diſtinguere, & ea, quæ cuidam competunt, tribuere poſſumus, eſſe deſtitutas: quomodo quæſo anima præmia & pœnas, ut præmia, & ut pœnas, percipere aut ſentire poterit? Si enim præmium aut pœnam diiudicare velimus, ſimul etiam illud, quod præmium aut pœna eſſe debet, ad actiones antecedentes, quas præmia aut pœnæ ſequuntur, nos referamus neceſſe eſt: Poſito itaque ſtatu morali animarum poſt mortem corpo-

*) In iuſtiſſimo Dei iudicio reatum pœnæ reatui culpæ reſpondere debere, nullus inficias ire poterit. Peccatorum vero reatus innuit diſſenſum inter peccatorem & ordinem a ſapientia div. conſtitutum, adeoque inter ipſum Deum: nunc porro inde ſequitur, peccatorem etiam in reliquas creaturas invehere defectus: hi vero defectus, hæ mutationes novos ſemper defectus in aliis entibus producunt, quippe mundi huius nexus eſt univerſalis. Sic itaque hæc disharmonia in infinitum ac per omne ævum ratione mutationum ſeriei protenditur: Dein mala iſta, ſive ſint moralia, ſive ſint phyſica, ex peccatorum reatu profecta, ita extenduntur, ut termini, nec a finita cognitione, nec a potentia finita comprehendi poſſint; & cum denique peccator efficaciter velit perturbare hunc a Deo ſapientiſſime conſtitutum nexum, eo ipſo ille conatus inordinatus lædendi, quem peccata innuunt, indirecte in Deum, ens infinitum fertur, ut, ſi alias fieri poſſit, perfectiones illi detrahat: adeoque talis perverſitatis gradus cum peccatis eſt coniunctus, ut, cum Deus ſit ens ſummum, ac infinitum, ulterius aſſurgere non queant: hinc omnis reatus culpæ protenſive, extenſive & intenſive eſt infinitus: E. etiam reatus pœnæ protenſive, extenſive, intenſive in iudicio Dei iuſtiſſ. eſſe debet infinitus: Quum vero hac in vita non pœnis peccatores, ut peccatores, nec meritum Chriſti infinitum ac æternum fide adprehendentes, adfici infinitis ac æternis videamus, colligendum inde erit, peccatores poſt mortem pœnis adficis æternis: hinc damnatio peccatorum eſt perpetua: Conf. Eſ. LXVI, 24. & Dan. XII, 2. ubi adfirmat Propheta, damnatos reſurgere לחרפות לדראון עולם cui opponitur reſurgere לחי עולם ad vitam æternam.

corporis, ponuntur præmia, aut p
tur, distinctæ perceptiones, memo
post mortem: positis perceptionib
immortalitas animæ, quod supra
hominum post mortem statum m
dixi, satis patebit. Quis ergo non
litatem animæ satis demonstrasse?
opinantur, Salomonem immortal
summum iis, qui in fide in Christu
manent, & quibus hoc in mundo
solamen; post mortem enim cert
eximia felicitate perfruentur. Con
scheri Evangel. Zehnden P. I. pag.

Plura hic brevitatis causa n
Clarissimi, Amici optimi, quædam
illustrandæ inserviunt: Sin minus
non est, quod dubito, quin *Vos*, *F*
manitatis suæ memor, ignoscatis, &
tis. Restat, ut officio meo nunc
bus, nuper acceptis, nomine eorum
xerunt, publice gratuler. Exim
theologiæ, qua Vos polletis, cogni
mus. Ex his itaque honoribus,
bus *Amplissimus Philosophorum O*
mam sane lætitiæ voluptatem nos
desiderio ego inprimis semper flra
meumque, quo Vos amplector, am
voluptas, qua, quod ego inprimi
perfundor. Nos semper in votis
miliarum vestrarum, in patriæ ac
tem, immo, in ipsius honoris incre
ramus denique, fore, ut *vestro*
pergatis. Valete, *Faut*
favete.

mia, aut pœnæ: positis præmiis, aut pœnis, ponun-
nes, memoriaque: Posita vero perduratione animæ
erceptionibus memoriaque sui post mortem, ponitur
uod supra jam indicavi. Salomonem vero animis
statum moralitatis l. c. tribuere, ex eis, quæ supra
ergo non videt, Salomonem his in verbis immorta-
onstrasse? Quis non videt, eos maxime errare, qui
immortalitatem animæ negasse? Hæc verba sane
in Christum usque ad ultimum vitæ terminum per-
in mundo tam multa adversa contingunt, præbent
enim certe vivent, post mortem viventes æterna &
entur. Conf. Magnifici & Summe Reverendi D. Loe-
P. I. pag. 283. seqq.

is causa non addam: Lætor quidem, si Vos, *Viri*
i, quædam inveniatis, quæ veritati confirmandæ ac
Sin minus recte, aut minus accurate dicta occurrant,
uin *Vos*, *Fautores*, & quilibet lector benevolus, hu-
noscatis, & hocce specimen leve benevole accipia-
meo nunc tandem satisfaciam, Vobisque de honori-
nine eorum, qui legibus societatis nostræ se obstrin-
er. Eximiam, solidamque philosophiæ æque ac
etis, cognitionem nos omnes satis perspectam habe-
onoribus, præmiis studiorum atque virtutum, qui-
phorum Ordo maxime dignos *Vos* iudicavit, maxi-
tatem nos omnes concipimus. Quo maiori autem
semper flagravi, qualiacunque mea erga Vos officia,
plector, amorem declarandi; eo maior etiam ea est
go inprimis Vobis iam de his gratulari iussus sum,
r in votis habemus, ut iste honos in dignitatem fa-
patriæ ac reip. tum litterariæ, tum christianæ salu-
noris incrementum a Vobis susceptus fuerit. Spe-
ut *vestro favore*, *vestroque amore* nos amplecti
lete, *Fautores* ac *Amici*, Valete atque
favete. Lipsiæ 1745.

